

Nr 107.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående förtidspension och avskedsersättning åt vissa tjänstemän vid statens järnvägsbyggnader; given Stockholms slott den 20 februari 1931.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Felix Hamrin.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 20 februari 1931.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena friherre RAMEL, statsråden GÄRDE, HAMRIN, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, HANSÉN, RUNDQVIST.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Hamrin, anför efter gemensam beredning med t. f. chefen för kommunikationsdepartementet:

Jag anhåller nu att få underställa Kungl. Maj:ts prövning fråga om beviljande av förtidspension och avskedsersättning åt vissa tjänstemän vid statens järnvägsbyggnader.

Inledningsvis torde jag därvid få erinra om att den vid statens järnvägsbyggnader sysselsatta tjänstemannapersonalen, vilken icke innehar

ordinarie anställning, med hänsyn till anställningsförhållandena är uppdelad på tre kategorier, nämligen fast anställd personal, extra personal och tillfällig personal.

De fast anställda, vilka utgöra det övervägande antalet, äro anställda med en ömsesidig uppsägningstid av tre månader och åtnjuta avlöning m. m. enligt i allt väsentligt samma grunder som den ordinarie personalen vid statens järnvägar i motsvarande befattningar; de äro delaktiga i statens järnvägars pensionskassa för pensionering av icke ordinarie personal och i sådan egenskap berättigade till en på egna avgifter och statsbidrag grundad tjänstepension. Rätt till pension — till storleken beroende av antal tjänstår och anledningen till avgången ur tjänst — inträder bland annat vid uppnådd pensionsålder under förutsättning av minst 10 tjänstår. Avgång ur tjänsten före pensionsåldern medför som regel förlust av pensionsrätt från kassan; de av vederbörande tjänsteman — och i vissa fall även de av järnvägsstyrelsen — erlagda pensionsavgifterna tillgodoräknas emellertid tjänstemannen för beredande av pension enligt lagen om allmän pensionsförsäkring.

Den extra personalen är anställd med en ömsesidig uppsägningstid av en månad och åtnjuter avlöning m. m. enligt i huvudsak samma grunder som den extra ordinarie personalen vid statens järnvägar men är icke berättigad till pension.

De tillfälligt anställda åtnjuta avlöning, som bestämmes av den myndighet, som antagit dem, och äro givetvis icke pensionsberättigade.

Tidigare har i regel den principen tillämpats, att en såsom extra anställd tjänsteman efter två å tre års anställning befordrats till fast anställd. Alltsedan ett tiotal år tillbaka har emellertid, med hänsyn till den ovisshet som rått rörande den blivande omfattningen av nybyggnadsarbetena, någon dylik befordran icke ägt rum.

Järnvägsstyrelsens framställning den 28 november 1928.

I skrivelse den 28 november 1928 anförde *järnvägsstyrelsen*, att statens järnvägsbyggnaders verksamhet, såvitt då kunde bedömas, komme att inom ett fåtal år helt och hållet upphöra eller åtminstone i mycket väsentlig grad inskränkas. Tjänstemannapersonalen komme på grund av nämnda omständigheter att successivt inom de närmaste åren bliva till väsentlig del obehövlig. Med hänsyn härtill och under framhållande bland annat av svårigheterna för entledigad personal att erhålla ny anställning i öppna arbetsmarknaden fann styrelsen billigheten kräva, att de tjänstemän, som vid entledigandet innehade ett visst större antal tjänstår och uppnått en högre ålder, vid avgången tillerkändes förtidspension.

Enligt av järnvägsstyrelsen i första hand förordade grunder för sådan förtidspensionering skulle pensioneringen — vilken enligt dessa grunder beräknades komma att omfatta 34 tjänstemän — innebära, att tjänste-

man, som vid avgångstillfället kunde räkna minst 20 tjänstår och därjämte uppnått en levnadsålder av minst 45 år, redan vid avgången skulle tillerkännas den pension, han skulle erhållit, därest han kvarstått i tjänst, intill dess han uppnått i gällande pensionsreglemente fastställd ordinarie pensionsålder.

Järnvägsstyrelsens ifrågavarande förslag remitterades till statskontoret, som i utlåtande den 26 januari 1929 yttrade sig över detsamma. Ämbetsverket erinrade därvid till en början om den förmån i form av *förtidspension*, som i samband med 1925 års omorganisation av försvarsväsendet tillerkänts övertaliga civila löntagare vid armén och marinen. Enligt de därutinnan fastställda reglerna hade förtidspension utgått till löntagare, som vid avgången uppnått en levnadsålder av 50 år och tillika hade en sammanlagd anställningstid av 15 eller, beträffande vissa anställningshavare, 20 år. De avvikelser från dessa villkor, som järnvägsstyrelsens förslag innefattade, fann sig statskontoret på anförda skäl kunna tillstyrka. Likaledes tillstyrkte statskontoret vad järnvägsstyrelsen förordat beträffande grunderna för förtidspensionens bestämmande. Skulle emellertid någon modifikation härutinnan anses nödig, fann statskontoret denna lämpligen böra åstadkommas på följande sätt. Enligt reglementet för pensionskassan skildes mellan statspension och avgiftspension; och för sådana delägare, om vilka nu vore fråga, utgjorde statspensionen $\frac{2}{3}$ av det för vederbörande gällande pensionsunderlaget, medan återstoden utgjorde avgiftspension. Med hänsyn till anledningen till entledigandet av ifrågavarande personal ville det synas billigt, att en var tillgodoräknades den tid, som återstode till uppnådd pensionsålder, och alltså vid entledigandet erhöle i pension så mycket av $\frac{2}{3}$ av pensionsunderlaget, som motsvarade intjänta år jämte sålunda tillgodoräknade år. Efter entledigandet borde tjänstemannen kvarstå i kassan med rätt att vid uppnådd pensionsålder tillträda avgiftspension.

Med anledning av en utav vissa personalsammanslutningar hos Kungl. Maj:t gjord, till statskontoret jämväl remitterad framställning om vidtagande av åtgärder för att sådana övertaliga tjänstemän vid järnvägsbyggnaderna, vilka icke enligt järnvägsstyrelsens förslag skulle erhålla förtidspension, måtte komma i åtnjutande av *avskedsersättning* i likhet med vad som ägt rum beträffande viss övertalig personal vid försvarsväsendet, upptog statskontoret i förevarande utlåtande även sistnämnda fråga till behandling. Ämbetsverket erinrade därvid, att i samband med försvarsväsendets omorganisation löntagare, som icke fyllde villkoren för erhållande av förtidspension men som uppnått 25 års ålder och innehade minst 4 tjänstår, erhållit avskedsersättning med belopp, motsvarande en månads arbetsförtjänst för varje helt års anställning i statstjänst intill 15 år samt två månaders arbetsförtjänst för varje helt års anställning därutöver, dock att avskedsersättning icke utgått med högre belopp än vissa för olika befattningshavargrupper fastställda maximisummor, högst

10,000 kronor och lägst 6,000 kronor för manliga löntagare. Under hänvisning härtill fann statskontoret billighetsskäl tala för att åtminstone de fast anställda tjänstemän, som vid entledigandet från statens järnvägsbyggnader räknade minst 10 år i statens tjänst och uppnått en levnadsålder av minst 30 år men icke bleve berättigade till förtidspension, erhöles avskedsersättning av trafikmedel enligt liknande beräkningsgrunder.

Till följd av remiss avgav *järnvägsstyrelsen* förnyat utlåtande i ärendet den 6 februari 1929. I fråga om grunderna för *förtidspension* förklarade sig styrelsen därvid godtaga den av statskontoret ifrågasatta modifikationen i styrelsens förslag, för den händelse sådan modifikation av något skäl ansåges nödig. Styrelsen tillstyrkte även, att *avskedsersättning* måtte tilldelas sådana till förtidspension ej berättigade tjänstemän, vilka vid entledigandet uppnått minst 30 levnadsår och hade minst 10 års anställningstid i statens tjänst. Styrelsen fann på anförda skäl denna förmån böra tilldelas icke endast den fast anställda personalen utan jämväl personal med extra anställning. Beträffande grunderna för avskedsersättning samt den ekonomiska innebörden av förslaget härom anförde styrelsen huvudsakligen följande:

Enligt kungörelsen den 15 januari 1926 (nr 10) angående bland annat avskedsersättning åt vissa övertaliga civila löntagare vid armén och marinen vore den personal, som avsåges i kungörelsen, uppdelad i tre grupper. För den lägsta gruppen, III, omfattande huvudsakligen daglönare, eldare m. fl., vore fastställt ett maximibelopp för avskedsersättningen av 6,000 kronor för manliga löntagare, för grupp II, omfattande förmän, verkstadsföreståndare m. fl., utgjorde maximibeloppet 6,800 kronor för manliga löntagare och för den högsta gruppen, I, omfattande verkmästare och mästare ävensom med dessa jämställda löntagare, vore maximibeloppet fixerat till 10,000 kronor. Av de tjänstemän vid järnvägsbyggnaderna, som ifrågasattes till avskedsersättning, kunde icke några räknas till grupp III. Till grupp II ansåge styrelsen böra hänföras schaktmästare, förrådsmästare, utsättare, reparatör, maskinist samt kontorist. Till grupp I skulle hänföras ritare och kontorsskrivare. Emellertid funnes vid statens järnvägsbyggnader bland dem, som kunde ifrågakomma till avskedsersättning, även ett antal tjänstemän i högre lönegrupper än som motsvarades av nyssnämnda grupp I, nämligen underingenjör, biträdande ingenjör och sektionsingenjör. Det syntes därför rimligt, att för dessa sistnämnda tjänstemän maximibeloppet sattes proportionsvis högre än det för grupp I i kungörelsen fastställda. Styrelsen ville ifrågasätta, att följande maximibelopp måtte tillämpas, nämligen för underingenjör 12,000 kronor, biträdande ingenjör 14,000 kronor och sektionsingenjör 16,000 kronor.

Vid approximativ uppskattning av den personal, som under åren till och med 1932 skulle komma att entledigas under förutsättning att efter denna tid byggnadsarbetena skulle komma att bedrivas endast å inlandsbanan, hade befunnits, att av den fast anställda personal, som icke vore berättigad till förtidspension, skulle entledigas tillsammans 31 tjänstemän samt att av de extra tjänstemännen skulle entledigas tillsammans 15 tjänstemän.

Ärendet föredrogs i statsrådet den 26 april 1929. Därvid fann *Kungl. Maj:t* vad i ärendet förekommit ej föranleda vidare yttrande än att, då det icke lämpligen borde ifrågakomma att för nu ifrågavarande pensionsfrågors lösning meddela generella bestämmelser utan dessa borde behandlas från fall till fall, varvid i huvudsak järnvägsstyrelsens förenämnda förslag med av statskontoret ifrågasatt modifikation syntes kunna läggas till grund, järnvägsstyrelsen hade att i god tid före 1929 års utgång till *Kungl. Maj:t* inkomma med de särskilda framställningar om förtidspensionering av befattningshavare vid statens järnvägsbyggnader, vartill styrelsen i överensstämmelse härmed eller eljest kunde finna anledning. Tillika föreskrevs, att det skulle ankomma på järnvägsstyrelsen att i avvaktan å prövningen av de framställningar, som styrelsen sålunda kunde komma att göra, om möjligt bereda fortsatt anställning åt därav berörd personal samt att beträffande övrig övertalig personal vid statens järnvägsbyggnader verka för att — där ej fortsatt anställning vid statens järnvägar kunde beredas — densamma såvitt möjligt kunde vinna utkomst i andra statens verk eller annorledes.

I skrivelse den 27 september 1929 framlade *järnvägsstyrelsen* nytt förslag i ämnet. Beträffande det i *Kungl. Maj:ts* nyssnämnda beslut den 26 april 1929 innefattade uttalandet, att för ifrågavarande pensionsfrågors lösning generella bestämmelser ej borde ifrågakomma utan att densamma borde behandlas från fall till fall, anförde styrelsen därvid, att styrelsen fattat denna anmodan så, att — i den mån det kunde förutses, att vissa av de då anställda tjänstemännen under en närmare framtid måste entledigas på grund av successiv minskning av arbetena — styrelsen hade att göra framställning individuellt för de särskilda tjänstemännen angående förtidspension eller eventuellt annan ersättning, som styrelsen ansåge skäligen böra tillerkännas dem. Det syntes därvid vara lämpligt att den framställning, som vore avsedd att föreläggas ett års riksdag, finge omfatta sådana tjänstemän, som beräknades behöva entledigas under den tid, som förflöte intill dess att ny framställning i liknande syfte kunde komma att göras till riksdagen ett följande år. Den framställning, som styrelsen då gjorde och som avsåges att föreläggas 1930 års riksdag, omfattade således tjänstemän, som behövde entledigas under tiden intill dess att riksdagen år 1931 hunnit behandla eventuellt inkommen ny framställning angående tjänstemän, som därefter beräknades bliva entledigade. I anslutning härtill upptog styrelsens förevarande framställning tjänstemän, som beräknades avgå före den 1 juli 1931.

Under framhållande, att styrelsen fortfarande funne synnerligen starka billighetsskäl tala för att nu omhandlade tjänstemän vid sitt ofrivilliga entledigande erhöle förtidspension respektive avskedsersättning i överensstämmelse med vad styrelsen tidigare förordat, föreslog styrelsen utverkande av förtidspension åt 27 tjänstemän och avskedsersättning åt 40 tjänstemän.

Järnvägsstyrelsens framställning den 27 september 1929.

Beträffande grunderna för *förtidspension* framlade järnvägsstyrelsen förslag enligt två huvudalternativ. Det ena alternativet anslöt sig till styrelsens i skrivelsen den 28 november 1928 förordade förslag och innebar, att vederbörande skulle tillerkännas det pensionsbelopp, som skulle hava tillkommit honom, därest han kvarstätt i tjänst till uppnådd pensionsålder. Det andra alternativet däremot innefattade den modifikation, som av statskontoret i dess utlåtande den 26 januari 1929 ifrågasatts och enligt vilken vederbörande vid avgången endast skulle bekomma den del av berörda pensionsbelopp, som motsvarade statspension, medan den avgiftspension motsvarande delen skulle utgå först vid pensionsålderns inträde. För vardera huvudalternativet hade med tillämpning av olika grunder för tjänst- och avgiftsårsberäkning uträknats två olika belopp, av vilka det ena hänförde sig till reglerna i gällande reglemente för statens järnvägars pensionskassa för icke ordinarie personal, medan det andra grundades på 1926 års pensionsutrednings förslag, enligt vilket full pension skulle utgå efter 30 tjänstår och avkortning däri ske med $\frac{1}{120}$ för varje full fjärdedel av år, varmed antalet tjänstår understege 30, samt såsom avgiftsår tillgodoräknas halva det antal tjänstår, som intjänats från 30 års ålder intill dess avgiftsplikt inträtt.

För egen del förordade järnvägsstyrelsen, att förtidspensionen måtte bestämmas enligt först angivna, i styrelsens skrivelse den 28 november 1928 upptagna grunder med iakttagande beträffande tjänst- och avgiftsårsberäkningen av 1926 års pensionsutrednings förslag.

De av järnvägsstyrelsen i skrivelsen den 27 september 1929 föreslagna *avskedersättningarna* voro beräknade enligt de grunder, som av styrelsen förordats i skrivelsen den 6 februari 1929.

I infortrat utlåtande av den 8 november 1929 hemställde *statskontoret* i fråga om grunderna för förtidspensioneringen, att den av statskontoret i utlåtandet den 26 januari 1929 ifrågasatta modifikationen måtte iakttagas samt att beräkningen av tjänst- och avgiftsår måtte ske i enlighet med reglerna i gällande reglemente för statens järnvägars pensionskassa för icke ordinarie personal.

Sedermåra överlämnades från *järnvägsstyrelsen* i januari månad 1930 vissa uppgifter, enligt vilka med anledning av ändringar med avseende å personaluppsättningen vid statens järnvägsbyggnader antalet tjänstemän, som enligt de av styrelsen föreslagna grunder borde ifrågakomma till erhållande av förtidspension eller avskedersättning och vilka kunde beräknas bliva entledigade under tiden till den 1 juli 1931, uppginge allenast till 17 respektive 22.

Vid anmälan inför Kungl. Maj:t den 7 mars 1930 av järnvägsstyrelsens ifrågavarande framställning anförde dåvarande chefen för kommunikationsdepartementet i huvudsak följande:

*Chefen för
kommunikationsdepartementet den 7
mars 1930.*

»Vid bedömning av förevarande ärende har jag icke kunnat undgå att hysa tvekan, huruvida det skäligen borde ifrågakomma att vidtaga omfattande åtgärder i form av förtidspension och avskedsersättning för beredande av ekonomiskt stöd åt befattningshavare vid statens järnvägsbyggnader, vilka i anledning av järnvägsbyggnadsverksamhetens minskade omfattning måste entledigas. Under senare år hava dylika åtgärder till bispringande av före pensionsåldern entledigade statstjänare vidtagits dels i samband med 1925 års omorganisation av försvarsväsendet, dels ock i anledning av den indragning av personalen vid kontrollen över sockerbeskattningen, som föränleddes av 1929 års riksdags beslut om denna beskattningens upphörande. I dessa fall gällde det emellertid genomgripande ändringar av organisatorisk art, med vilka befattningshavarna tidigare icke haft anledning att räkna. Vad den för järnvägsbyggnaderna anställda personalen angår, ligger det däremot i sakens natur, att dess antal måste växla med omfattningen av byggnadsföretagen samt att den i mån av arbetenas upphörande icke längre blir erforderlig, vadan tjänstemännen vid järnvägsbyggnaderna åtminstone icke i allmänhet haft anledning att räkna med fortsatt anställning intill uppnådd pensionsålder.

Det var med dessa principiella utgångspunkter, som jag tillstyrkte Kungl. Maj:t att fatta det förut omförmälda beslutet den 26 april 1929. Innebörden av detta beslut var, att det icke syntes böra ifrågakomma att meddela allmänna bestämmelser beträffande förtidspensionering av personal vid järnvägsbyggnaderna, men att det dock av billighetsskäl kunde finnas påkallat att vidtaga åtgärd för sådan pensionering i vissa fall, där vederbörande tjänstemän måste entledigas utan att kunna vinna utkomst genom annan anställning. Då jag alltså förutsatte möjligheten av en förtidspensionering i särskilda fall, skedde detta med hänsyn till att åtskilliga av befattningshavarna uppnått relativt hög levnadsålder samt att de fast anställda bland dessa åtnjuta en på avgiftsplikt grundad pensionsrätt i en av staten inrättad pensionskassa.

När det gäller att taga ståndpunkt till nu föreliggande förslag, synes i första hand böra beaktas, att omständigheterna för närvarande i avsevärd mån avvika från dem, som vid framläggandet av järnvägsstyrelsens förslag den 28 november 1928 voro för handen. Å ena sidan är att märka, att antalet befattningshavare vid järnvägsbyggnaderna nu är icke oväsentligt mindre än vid nämnda tidpunkt. Totalantalet tjänstemän utgjorde i slutet av år 1928 123 men uppgår för närvarande till endast 91. Å andra sidan torde grundad anledning finnas till antagande, att förhållandena komma att utveckla sig på sådant sätt, att under den närmaste framtiden vid järnvägsbyggnaderna kommer att erfordras ett större antal befattningshavare än vad järnvägsstyrelsen år 1928 förutsatte. Styrelsen räknade då med att, efter avslutandet av nu pågående arbeten å statsbanan Hällnäs—Stensele samt å inlandsbanan söderifrån till Arvidsjaur, sistnämnda banas fortsättning mellan Arvidsjaur och Jokkmokk skulle komma att bedrivas i jämförelsevis långsam takt. Emellertid har innevarande års riksdag, som till inlandsbanebygget beviljat ett anslag för nästkommande budgetår av 2,500,000 kronor eller alltså 500,000 kronor utöver vad i statsverkspropositionen äskades, i samband därmed förutsatt, att för kommande år skulle avses ett anslag av 4,000,000 kronor årligen för fortsättning av detta byggnadsföretag, under det att järnvägsstyrelsen i sina beräkningar hade utgått från ett årsbelopp av

3,000,000 kronor. Redan av denna anledning torde behovet av särskilda stödåtgärder för järnvägsbyggnadernas personal bliva mindre än vad styrelsen tänkt sig.

Vid bedömning av tjänstemännens möjligheter till fortsatt anställning i statens tjänst torde vidare böra beaktas, att frågan om elektrifiering av statsbanan Järna—Malmö samt vissa angränsande bandelar för närvarande är aktuell på grund av ett utav järnvägsstyrelsen framlagt förslag i syfte att erhålla principbeslut härutinnan. Framställning i detta ämne torde få föreläggas innevarande års riksdag. Därest statsmakterna biträda förslaget om elektrifiering och detta företag, såsom järnvägsstyrelsen förutsatt, igångsattes år 1931, torde möjlighet föreligga att under ett antal år framåt vid dessa arbeten sysselsätta åtskilliga tjänstemän, framför allt sådana tillhörande det lägre arbetsbefälet.

I detta sammanhang må ytterligare erinras, att enligt den plan för utbyggande av vissa vattenfall, som framlagts i innevarande års statsverksproposition och som numera godtagits av riksdagen, en omfattande byggnadsverksamhet under den närmaste framtiden kommer att bedrivas vid statens vattenfallsverk. Det vill synas som om, åtminstone därest arbetena komma att bedrivas i mera forcerad takt, befattningshavare vid järnvägsbyggnaderna även här borde kunna, låt vara i mindre omfattning, vinna sysselsättning. Jag förutsätter, att eventuella möjligheter i detta hänseende beaktas.

Beträffande den järnvägsbyggnadspersonal, som kan komma att entledigas utan att anställning vid andra statliga byggnadsarbeten i enlighet med vad nyss antytts kan vinnas, lärer vidare möjlighet icke saknas att i vissa fall verkställa överflyttning till statens trafikerade järnvägar. Jag utgår ifrån, att järnvägsstyrelsen skall låta sig angeläget vara att vidtaga sådana överflyttningar, då så utan olägenhet kan ske. Såväl ur statens synpunkt som med avseende fäst vid befattningshavarnas intressen synes ett noggrant tillvaratagande av i detta hänseende föreliggande möjligheter vara befogat och riktigt.

Jämväl med beaktande av vad nu framhållits måste dock sannolikt entledigande i vissa fall äga rum utan att annan statsanställning kan beredas. I dylika fall synes mig något stöd från statens sida böra lämnas, där omständigheterna skäligen kunna föranleda därtill.

Enligt vad jag inhämtat, har järnvägsstyrelsen numera verkställt uppsägning till den 1 maj 1930 av vissa befattningshavare, som till denna tidpunkt beräknats bliva överflödiga, nämligen tillhoppa 13 personer, av vilka 10 äro fast anställda och 3 extra befattningshavare. Enligt vad som kommit till min kännedom lärer man emellertid kunna räkna med att en av dessa tjänstemän överflyttas till den trafikerade banan samt att en annan befattningshavare kan tillsvidare beredas fortsatt anställning vid järnvägsbyggnaderna. Vidare har en tjänsteman övergått till enskild tjänst, ehuru han för närvarande formellt endast åtnjuter tjänstledighet från anställningen vid järnvägsbyggnaderna, och torde alltså här ej böra medtagas. Huruvida samtliga de återstående 10 befattningshavarna komma att entledigas utan att kunna vinna annan anställning i statstjänst, kan icke för närvarande med visshet bedömas. Då så likväl torde kunna bliva fallet, synes frågan om ekonomiskt stöd åt dessa befattningshavare böra underställas prövning av den nu församlade riksdagen.

Enligt järnvägsstyrelsens förslag skulle 3 av ifrågakvarande befattnings-

havare vara berättigade till förtidspension, medan de övriga 7 tjänstemännen skulle erhålla avskedsersättning. — — — — —

För min del finner jag billigt, att ifrågavarande tjänstemän, av vilka den yngste är nära 47 år gammal och de båda övriga överskridit 55 års ålder samt vilka alla hava ett betydande antal tjänstår, vid avgången erhålla förtidspension. Det synes skäligt, att för dennas bestämmande, såsom av myndigheterna samstämmande tillstyrkts, tillgodoräknas tiden intill pensionsålderns inträde. Ehuru med hänsyn till anledningen till entledigandet och till svårigheterna för vederbörande att finna ny anställning vissa skäl kunna anföras för järnvägsstyrelsens förslag att även avgiftspension skulle utgå redan vid entledigandet, har jag dock funnit mig böra tillstyrka den av statskontoret på denna punkt ifrågasatta modifieringen. — — — Vad grunderna för tjänstårsberäkningen beträffar, kan det måhända synas principiellt riktigast att härvidlag följa de för pensionering av statens järnvägars icke-ordinarie personal för närvarande gällande föreskrifterna. Då emellertid dessa äro jämförelsevis ogynnsamma för tjänstemännen och man läser kunna utgå från att bestämmelser, i huvudsak grundade på 1926 års pensionsutrednings förslag — vilket på denna punkt i väsentliga delar ansluter sig till vad som redan gäller för ordinarie personal vid kommunikationsverken — snart nog komma att fastställas, finner jag övervägande skäl tala för bifall till järnvägsstyrelsens förslag — — — — —

Det av mig förordade alternativet förutsätter, att vederbörande befattningshavare efter entledigandet kvarstå såsom delägare i pensionskassan och erlägga pensionsavgifter. Då detta strider mot bestämmelserna i reglementets § 16, läser riksdagens medgivande härutinnan böra inhämtas.

Förtidspension torde böra utbetalas i samma ordning som gäller beträffande reglementsenliga pensioner samt givetvis även i avseende å tilläggsförmåner likställas med dessa. I nära anslutning till vad som stadgats beträffande förtidspension för övertaliga löntagare vid försvarsväsendet torde böra föreskrivas, att om den, som vid avgången tillerkänts förtidspension, sedermera beredes annan anställning i statstjänst, vilken prövas vara i väsentlig mån likvärdig med den förut innehavda, sådan pension icke vidare skall utgå, dock att vederbörande icke skall vara skyldig återbetala redan uppburet belopp. Samma förhållande bör gälla, därest vederbörande lämnas tillfälle att erhålla sådan anställning, som nyss nämnts, men vägrar antaga densamma.

Kostnaderna för förtidspensioneringen torde böra bestridas av statens järnvägars medel, dock att den avgiftspension motsvarande del, som utgår först efter uppnådd pensionsålder, läser böra bestridas av pensionskassans medel.

Vidkommande härefter frågan om avskedsersättning åt vissa befattningshavare, synes det visserligen kunna ifrågasättas, huruvida tillräckliga skäl i detta fall föreligga för beredande av sådan förmån. Jag har dock med hänsyn till vad myndigheterna i ärendet anfört funnit mig böra förorda även det i denna del framlagda förslaget. De av järnvägsstyrelsen ifrågasatta och av statskontoret tillstyrkta grunderna för sådan ersättning hava icke givit mig anledning till erinran.

Avskedsersättning torde böra utgå av statens järnvägars medel samt

utbetalas på en gång vid tjänstemannens avgång från tjänsten, i den mån ersättningen ej överstiger en tredjedel av det för vederbörande angivna högsta ersättningsbeloppet. Överskjutande ersättningsbelopp intill en tredjedel av nyssnämnda maximum bör utbetalas ett år efter avgången och återstående belopp två år efter avgången, dock att uppskov med utbetalning av belopp understigande 100 kronor icke bör äga rum. I fråga om ersättningsrättens upphörande vid erhållande eller avböjande av annan statstjänst bör gälla vad som föreslagits beträffande upphörande av förtidspension.

Med anledning av vad järnvägsstyrelsen anfört i fråga om jämkning av de föreslagna pensions- och ersättningsbeloppen med hänsyn bland annat till detaljgranskning av vederbörandes tjänstetider vill jag omnämna, att dylik granskning på min anmodan ägt rum inom järnvägsstyrelsen beträffande de befattningshavare, som nu äro i fråga. Vidkommande avskedsersättningen kan dock någon jämkning i de förut angivna beloppen bliva erforderlig med hänsyn till de grunder för dyrtidstillägg, som gälla vid avgången. Beträffande dessa ersättningar läser dock, såsom statskontoret framhållit, endast beräkningsgrunderna behöva fastställas av riksdagen.

Därest särskilda bestämmelser utöver vad här angivits befinnas erforderliga rörande förhållanden, som äga sammanhang med de avsedda åtgärderna, torde sådana bestämmelser böra meddelas av Kungl. Maj:t.

Av vad jag i det föregående yttrat torde framgå, att jag med hänsyn till av mig antydda förhållanden ansett det rimligen kunna påräknas att entledigande i mera avsevärd omfattning av tjänstemän vid järnvägsbyggnaderna icke skall behöva förekomma under omständigheter, som påkalla beredande av förtidspension eller avskedsersättning. Därest det skulle visa sig, att sådan åtgärd i vissa fall utöver de här behandlade blir erforderlig, torde frågan härom få underställas prövning av ett kommande års riksdag. Jag utgår från, att Kungl. Maj:t, därest riksdagen däremot ej uttalar erinran, i avvaktan på sådan prövning är oförhindrad att, i fall av behov, av trafikmedel tillerkänna vederbörande tillfälligt understöd med belopp, som finnes skäligt.»

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställda föredragande departementschefen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1:o) medgiva, att envar av schaktmästarna vid statens järnvägsbyggnader Frans Martin Melin och Martin Andersson samt förrådsmästaren därstädes Anders Reijlitz finge, därest han till följd av inskränkning i den statliga järnvägsbyggnadsverksamheten entledigades från sin anställning utan att i samband därmed vinna annan, i väsentlig mån likvärdig anställning i statens tjänst, från och med dagen näst efter entledigandet av trafikmedel uppbära årlig pension med 1,624 kronor, att utgå enligt av departementschefen förordade grunder;

2:o) förklara, att nämnda befattningshavare finge, utan hinder av föreskrifterna i § 16 av gällande reglemente för statens järnvägars pensionskassa för pensionering av icke ordinarie personal, efter entledigandet kvarstå såsom delägare i kassan med rätt att, därest pensionsavgifter behörigen erlades, vid uppnådd pensionsålder erhålla avgiftspension med belopp, som med tillämpning av de utav departementschefen förordade

grunderna för beräkning av avgiftsår skulle hava tillkommit vederbörande, om han intill nämnda ålder kvarstått i tjänst; samt

3:o medgiva, att envar av följande befattningshavare vid statens järnvägsbyggnader, nämligen underingenjörerna Fritz Efraim Thenberg, Bernhard Henrik Elias Boberg, Viktor Emanuel Engvall och John Sigurd Natanael Thoursie samt kontoristerna John Ivar Ahlquist, Magnus Henriksson och Gustav Adolf Förare finge, under i mom 1:o här förut angiven förutsättning, av trafikmedel uppbära avskedsersättning med belopp, motsvarande en månads arbetsförtjänst för varje helt års anställning i statens tjänst intill 15 års anställning samt två månaders arbetsförtjänst för varje helt års anställning därutöver, dock med iakttagande dels att ersättning icke finge utgå med högre belopp än för underingenjör 12,000 kronor och för kontorist 6,800 kronor, dels ock att beträffade ersättningen skulle i övrigt gälla av departementschefen förordade grunder.

Den av Kungl. Maj:t i enlighet med berörda hemställen avlätna propositionen, nr 202, bifölls av riksdagen, som i sin skrivelse nr 277 anförde i huvudsak följande:

1930 års
riksdag.

»Vidkommande först frågan om behovet av särskilda förmåner åt övertaliga tjänstemän vid statens järnvägsbyggnader lärer, såsom föredragande departementschefen framhållit, vid bedömandet av den av järnvägsstyrelsen i ämnet gjorda framställningen böra beaktas, att omständigheterna för närvarande i väsentlig mån avvika från dem, som förelågo vid framläggandet av styrelsens förslag år 1928. Till en början torde sålunda — med hänsyn till den ståndpunkt, som av innevarande års riksdag intagits till frågan om inlandsbanebyggets fortsättande — under ett antal år framåt komma att erfordras flera tjänstemän vid järnvägsbyggnaderna än vad järnvägsstyrelsen tänkt sig. Vidare torde vissa möjligheter föreligga att bereda en del befattningshavare, vilka bliva överflödiga vid järnvägsbyggnaderna, annan arbetsanställning i statens tjänst. Härutinnan synes man kunna räkna med att på grund av statsmakternas beslut i fråga om elektrifiering av statsbanan Järna—Malmö samt vissa angränsande bandelar ävensom beträffande utbyggnad av vattenfall vissa tjänstemän vid statens järnvägsbyggnader kunna bliva sysselsatta vid dessa arbetsföretag. Ytterligare lärer det kunna förväntas, att överflyttningar till statens trafikerade järnvägar i åtskilliga fall skola kunna äga rum. Vad departementschefen yttrat i fråga om nu berörda utvägar till beredande av fortsatt anställning i statens tjänst för ifrågavarande tjänstemän finner riksdagen vara värt allt beaktande, och riksdagen vill — — — för sin del kraftigt understryka vikten av att de möjligheter, som i omförmälda hänseenden föreligga, bliva av vederbörande myndigheter noggrant tillvaratagna. Därest så sker, vill det — i betraktande av att antalet tjänstemän vid statens järnvägsbyggnader för närvarande utgör endast omkring 90 — synas, som om mera omfattande åtgärder för bistånd åt ifrågavarande tjänstemän i anledning av järnvägsbyggnadsverksamhetens inskränkning knappast skulle bliva behöfliga.

Med hänsyn till möjligheten av att, även med beaktande av nyssberörda omständigheter, entlediganden i vissa fall kunna bliva erforderliga utan att annan statsanställning kan beredas, har i propositionen framlagts förslag om understöd från statens sida åt vissa tjänstemän. Förslaget avser ett antal befattningshavare, vilka redan av järnvägsstyrelsen blivit uppsagda från sina anställningar. Av dessa tjänstemän skulle 3 erhålla förtidspension, medan de övriga, till antalet 7, skulle beredas avskedsersättning.

Riksdagen finner med hänsyn till föreliggande omständigheter billigt att, om entledigande äger rum, förtidspension tillerkännes nyss avsedda tre tjänstemän, vilka alla uppnått jämförelsevis hög levnadsålder och innehava ett avsevärt antal tjänstår. Beträffande grunderna för pensionsförmånernas bestämmande har riksdagen funnit Eders Kungl. Maj:ts förslag vara väl avvägt.

Beträffande frågan om avskedsersättning åt vissa befattningshavare har inom riksdagen rätt någon tvekan, huruvida tillräckliga skäl i detta fall kunna anses föreligga för beredande av sådan förmån. Med hänsyn till vad i ärendet anförts och i betraktande av statsmakternas beslut i fråga om motsvarande understöd åt viss övertalig personal vid försvarsväsendet har riksdagen emellertid ansett sig böra medgiva, att dylik ersättning jämväl i här föreliggande fall beviljas, därest entledigande kommer att äga rum. Mot Eders Kungl. Maj:ts förslag beträffande grunderna för ersättningen har riksdagen icke haft något att erinra.

I propositionen har förutsatts att — därest i vissa fall, utöver de nu avsedda, beslut om förtidspension eller avskedsersättning skulle bliva erforderligt — fråga härom skulle underställas prövning av en kommande riksdag samt att Eders Kungl. Maj:t skulle vara oförhindrad att i avvaktn på sådan prövning vid behov bevilja tillfälligt understöd med skäligt belopp. Mot vad härutinnan anförts finner riksdagen icke anledning till erinran.»

Järnvägsstyrelsens framställning den 17 december 1930.

I skrivelse den 17 december 1930 har nu järnvägsstyrelsen anhållit, att Kungl. Maj:t måtte hos riksdagen utverka medgivande till förtidspensionering eller utgivande av avskedsersättning i vissa ytterligare fall.

I denna framställning har järnvägsstyrelsen anfört i huvudsak följande:

Enär trots det genom riksdagens beslut fortsatta inlandsbanebygget och oaktat några tjänstemän erhållit befattningar utom verket, det — så vitt styrelsen då kunde se — icke syntes vara styrelsen möjligt att i erforderlig utsträckning bereda fortsatt anställning för all anställd personal vid statens järnvägsbyggnader, såge sig styrelsen nödsakad att hos Kungl. Maj:t hemställa om utverkande hos riksdagen av förtidspension åt fem och avskedsersättning åt två å framställningen vidfogade tablåer angivna befattningshavare vid statens järnvägsbyggnader.

Ett beslut av riksdagen i enlighet härmed avsåge emellertid styrelsen att icke utnyttja under andra förhållanden än om så visade sig oundgängligen nödvändigt. Skulle sålunda framdeles tillfälle yppa sig att behålla någon eller några av ifrågavarande tjänstemän kvar i tjänst, skulle något entledigande givetvis icke ifrågakomma.

Förenämnda tablåer, å vilka upptagits pensions- och avskedsersättningsbelopp, uträknade efter de principer, som blivit av riksdagen fastställda genom bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 202 till 1930 års riksdag, innefatta bland annat följande uppgifter angående de i framställningen avsedda tjänstemännen:

1. Till förtidspension ifrågasatta tjänstemän.

Befattning och namn	Födelse- data	Antal tjänstår vid beräknad tidpunkt för entledigandet ($\frac{1}{5}$ 31)	Lön vid beräk- nad tidpunkt för entledi- gandet, räk- nat för A-ort	Pensions- belopp
<i>Biträdande ingenjörer:</i>				
E. A. Nycander	$^{10}/_3$ 71	37 $^3/_12$	7,392	2,984
J. L. Söderhielm	$^8/_11$ 74	27 $^4/_12$	7,392	2,984
<i>Uderingenjör:</i>				
C. R. Söderberg	$^4/_8$ 84	22 $^{10}/_{12}$	6,468	2,616
<i>Bokhållare:</i>				
A. J. Hedin	$^{28}/_4$ 74	29 $^6/_12$	5,676	2,296
<i>Förste schaktmästare:</i>				
C. A. Widerström	$^{24}/_9$ 72	37 $^6/_12$	5,346	2,160

2. Till avskedsersättning ifrågasatta tjänstemän.

Befattning och namn	Födelsedata	Antal tjänstår vid beräknad ti punkt för entledigandet ($\frac{1}{5}$ 31)	Avskeds- ersättnings- belopp
<i>Uderingenjör:</i>			
O. H. Tufvesson	$^{28}/_5$ 81	13	8,385
<i>Ritare:</i>			
A. E. Asplund	$^{25}/_7$ 95	14	5,796

Statskontoret har den 10 januari 1931 avgivit infortrat utlåtande över järnvägsstyrelsens nu förevarande framställning och därvid anført följande:

Därest ifrågavarande befattningshavare kunde beräknas komma att avgå ur statens järnvägars tjänst senast med utgången av juni månad 1931, hade statskontoret intet att erinra mot att åtgärder vidtoges för beredande åt dem av förtidspension eller avskedsersättning i enlighet med de grunder, som tillämpats vid bestämmande av de jämlikt riksdagens skrivelse nr 277/1930 beviljade förtidspensioner och avskedsersättningar.

Vad anginge de nu föreslagna förtidspensionerna hade statskontoret efter verkställd granskning funnit dessas belopp vara riktigt beräknade enligt nyssberörda grunder. Statskontoret, som alltså icke ansett sig böra framställa någon erinran mot sagda pensioners storlek, hemställde emellertid, att — i likhet med vad som föreskrivits i förenämnda beslut av riksdagen — bestämmelse måtte meddelas, att pensionerna skulle utgå enligt de av vederbörande departementschef i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 7 mars 1930 förordade grunder. Därjämte syntes av riksdagen böra utverkas sådant förklarande, som funnes återgivet under punkt 2:o) av samma riksdagsbeslut.

Beslut om avskedsersättning för den därtill föreslagna personalen syntes böra avfattas i överensstämmelse med 1930 års riksdags motsvarande beslut, med den ändring i bestämmelserna om maximigräns, att avskedsersättningen för ritare icke finge utgå med högre belopp än 10,000 kronor.

*Departements-
chefen.*

På sätt av den föregående redogörelsen framgår förutsattes i den till 1930 års riksdag avlätna propositionen om förtidspension och avskedsersättning åt vissa tjänstemän vid statens järnvägsbyggnader liksom även vid propositionens behandling i riksdagen, att beslut om sådan förtidspension och avskedsersättning kunde bli erforderligt i vissa fall utöver de då föreliggande.

Järnvägsstyrelsen har nu gjort framställning i syfte att vinna möjlighet att mot förtidspension eller avskedsersättning skilja ytterligare ett antal tjänstemän från anställning vid järnvägsbyggnaderna. Med hänsyn till vad styrelsen anfört till stöd för sin framställning och under betonande av att avskedande mot sådan gottgörelse icke bör äga rum, utan att styrelsen i enlighet med 1930 års riksdags uttalanden dessförinnan noga prövat möjliga utvägar till beredande åt vederbörande tjänstemän av sysselsättning vid statens järnvägars elektrifieringsarbeten eller annan anställning i statens tjänst, vill jag icke motsätta mig bifall till berörda framställning. Mot storleken av de av järnvägsstyrelsen föreslagna pensionsbeloppen, vilka uträknats i enlighet med de av 1930 års riksdag godkända grunder, har jag icke funnit anledning till erinran. Beträffande avskedsersättningarna torde bestämmelser böra meddelas i överensstämmelse med 1930 års riksdags motsvarande beslut med iakttagande av vad statskontoret föreslagit i fråga om maximibelopp för ritare.

Jag tillåter mig i detta sammanhang meddela, att — enligt vad jag inhämtat — av de tjänstemän, till vilkas förtidspensionering 1930 års riksdag lämnade sitt medgivande, två stycken entledigats mot förtidspension, under det att en tills vidare kunnat beredas fortsatt anställning vid järnvägsbyggnaderna. Avskedsersättning har hittills icke utgivits till någon av de i 1930 års riksdagsbeslut omförmälda sju tjänstemännen, av vilka fem tills vidare kunnat sysselsättas för järnvägens räkning och två beretts anställning i annat statens verk.

Under återopande av vad jag sålunda anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

1:o) medgiva, att envar av följande tjänstemän vid statens järnvägsbyggnader, nämligen biträdande ingenjörerna Erik August Nycander och Johan Lenart Söderhielm, underingenjören Carl Ragnar Söderberg, bokhållaren Anders Johan Hedin och förste schaktmästaren Carl August Widerström, må, därest han till följd av inskränkning i den statliga järnvägsbyggnadsverksamheten entledigas från sin anställning utan att i samband därmed vinna annan, i väsentlig mån likvärdig anställning i statens tjänst, från och med dagen näst efter entledigandet av trafikmedel uppbära årlig pension med, Nycander och Söderhielm 2,984 kronor, Söderberg 2,616 kronor, Hedin 2,296 kronor och Widerström 2,160 kronor, att utgå enligt av föredragande departementschefen i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 7 mars 1930 (proposition nr 202) förordade grunder;

2:o) förklara, att nämnda befattningshavare må, utan hinder av föreskrifterna i § 16 av gällande reglemente för statens järnvägars pensionskassa för pensionering av icke ordinarie personal, efter entledigandet kvarstå såsom delägare i kassan med rätt att, därest pensionsavgifter behörigen erläggas, vid uppnådd pensionsålder erhålla avgiftspension med belopp, som med tillämpning av de utav departementschefen i nämnda statsrådsprotokoll förordade grunderna för beräkning av avgiftsår skulle hava tillkommit vederbörande, om han intill nämnda ålder kvarstått i tjänst; samt

3:o) medgiva, att underingenjören vid statens järnvägsbyggnader Otto Herman Tufvesson och ritaren därstädes Alfred Elis Asplund må, under i mom. 1:o) här förut angiven förutsättning, av trafikmedel uppbära avskedsersättning med belopp, motsvarande en månads arbetsförtjänst för varje helt års anställning i statens tjänst intill 15 års anställning samt två månaders arbetsförtjänst för varje helt års anställning därutöver, dock med iakttagande dels att ersättning icke må utgå med högre belopp än för Tufvesson 12,000 kronor och för Asplund 10,000 kronor, dels ock att beträffande ersättningen skola i övrigt gälla av departementschefen i berörda statsrådsprotokoll förordade grunder.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Vid protokollet:

R. Borgström.